

METAFORİK DÜŞÜNME VE ÖĞRENME YAKLAŞIMININ EĞİTİM-ÖĞRETİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

M. Metin ARSLAN*
Mustafa BAYRAKCI**

Özet

Metaforlar, genel olarak bir fenomenin veya bir kavramın daha tanıdık ve bilinen terimlerle nitelendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Metaforların kesin ve bilinçli olarak eğitim ya da öğrenme amaçlı kullanılmaları henüz yeni olmasına rağmen onların bir öğretim aracı olarak kullanılmaları çok eskiye dayanır. Öğretmenler çoğu zaman fikirleri, kavramları ve soyut şeyleri açıklamak için bilinçsiz olarak metaforları kullanmakta veya benzer bazı yöntemlere günlük uygulamalarında yer vermektedirler. Metaforları ve onların eğitimsel amaçlı kullanımlarını kuramsal olarak inceleyen bu çalışmada, ilk önce metaforlar ile ilgili temel kavramlar açıklanmış ve bu kavramlar somut örneklerle gözler önüne serilmiştir. Daha sonra ise metaforların eğitim öğretim alanında kullanımına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca öğrenme ortamı içerisinde metaforların öğretim amaçlı olarak kullanılmalarında dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Metaforik düşünme, metafor, eğitim

Giriş

21. yüzyılın kendine özgü koşulları bireysel, ulusal ve küresel boyutlardaki sürekli değişime bağlı olarak, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da geliştirme çabasını zorunlu kılmaktadır. Değişen eğitim anlayışı ile birlikte; değişen okul yapısı, yönetimi ve örgütlenmesi, değişen öğrenci ve öğretmen rolleri, eğitim programları, öğrenme ve öğretme ortamları ile eğitim teknolojileri gibi değişkenlerin üzerinde düşünülmesi ve tüm yönleriyle ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak bilginin güç kabul edildiği günümüzde; bilgiye erişebilmeye, ulaştığı bilgiyi değere dönüştürebilmeye yönelik öğrenme ve öğretme süreçlerinin oluşturulması amacıyla, bilgiyi iletmekte kullanılan yöntem, teknik ve stratejiler geliştirilip, zengin içeriğe sahip öğrenme ve öğretme ortamları düzenlenmelidir.

Ülkemizde çok uzun yıllardan beri uygulanan ve kısaca ezberciliğe ve bilgi depolamaya dayanan öğretim programlarının, bahsedilen çağdaş eğitim anlayışına uygun düşmediği ve ihtiyacı karşılamadığı sürekli olarak gündeme getirilmiştir. Bu alandaki ihtiyacı karşılamak üzere Millî Eğitim Bakanlığı tüm eğitim seviyelerinde öğretim programlarını değiştirmek ve geliştirmek üzere bir reform hareketine başlamıştır. Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, bilgiyi üretip yaratıcı şekilde kullanabilen, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmaya yatkın, kendini iyi ifade edebilen bireyleri yetiştirmeye yönelik bilgi toplumlarına ulaşmada eğitim sisteminin yapı, süreç ve işlevlerinde köklü yenilikleri ve bir dizi dönüşümleri planlamak, bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla; farkındalıklarını bilen, bireysel gelişim için istekli, ken-

* Yard. Doç. Dr.; Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

** Dr.; Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

dini gerçekleştiren, işbirliğine ve grup çalışmasına istekli, öğrenmeyi öğrenen, düşünme becerilerini geliştiren, akademik becerileri yaşam becerilerine dönüştüren, etkili iletişim becerisi kazanan, teknolojiyi etkin, zamanını ve enerjisini verimli kullanan bireyleri hedefleyen programları geliştirmek üzere harekete geçmiştir.

Bu hedeflere ulaşmada en önemli yöntem ise öğrencilerin kendi başlarına ve ya grup olarak araştırmaya yönelebilecekleri, özgür düşüncelerini sağlayabilecek ve yaratıcılıklarını geliştirebilecek etkinlikler yapmak olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede metaforik düşünme ve öğrenme de, etkililiği ve yeterliği daha önceden bilimsel verilerle ispatlanmış bazı öğretim teknikleri ile birlikte, öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme yeteneklerini artırma amacını taşıyan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Metaforlar eğitimin çeşitli alanlarında kullanılabilirler. Eğitim yönetiminde metaforlara müfredat geliştirme ve plânlamada; öğretim alanında da öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşünceyi geliştirmede başvurulmaktadır. Öğretmen eğitiminde ise metaforlar, öğretim uygulamalarını yönlendirmede ve öğretmenlerin modern eğitim anlayışındaki yerlerini belirlemede bir araç konumundadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003, 88).

İki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç olan **metafor**, bir yaşantı alanından diğerine bir geçiş veya karşılaştırma yapmak üzere iki değişik fikir veya kavramın bağlantılandığı sembolik bir dil yapısı olarak kabul edilmektedir. Metaforlar günlük konuşma dilinde isim, fiil veya niteleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Palmquist, 2001, 1).

Metaforun esası bir şeyi başka bir şeyin bakış açısı ile anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 1980, 5). Metafor, anlamak istediğimiz nesneyi veya olguyu, başka bir anlam alanına ait olan kavramlar ağına bağlayarak, yeniden kavramlaştırılmamızı, değişik yönlerden görmemizi ve daha önceden gözden kaçan bazı durumları aydınlatabilmemizi sağlar (Taylor, 1984, 103).

Şekil ve anlamı gerçeğe taşıyan bir araç olarak dil, bir şeyi başka bir şeyle karşılaştırarak gerçeği açıklamak için metaforu kullanmaktadır. Hatta bazıları dilsel anlatım öğelerini bütünüyle metaforik olarak kabul ederler (Clarke, 1997, 3). Bununla birlikte günümüzdeki çoğu araştırmacı metaforun kavramsal sistemimizi düzenlemede yapısal bir rol oynadığını kabul etmektedir. Radman'a göre, metaforlar sadece sözlü birer enstrüman olarak düşünülmemelidirler; çünkü onlar aynı zamanda düşüncenin de bir parçasıdır. Metafor, bir şeyi başka birisinin gözüyle görmek veya bir kavram alanını başka bir alanın açısından yapılandırmak veya anlamak olarak açıklanabilir (Sanchez vd., 2000, 358).

Aslında metafor birçok insana göre şiirsel dil ve hayal gücü için bir araçtır. Üstelik metafor tipik olarak sadece dilsel bir karakteristik olarak görülür, yani **düşünce ve hareketle** değil **kelimelerle** ilgili bir konu olarak... Diğer taraftan, Lakoff ve Johnson (1980), metaforun günlük yaşamda çok yaygın olarak kullanıldığını, sadece dilde değil düşünce ve harekete geçmede de önemli bir etkiye sahip olduğunu ileri sürerler. Onlara göre düşünce ve hareketlerimizi belirleyen doğal kavramsal sistemimiz esas olarak metaforiktir (s.1). Strenski'ye (1989) göre de metaforların sonuçları vardır. Onlar düşüncelerimizi yansıtırlar, şekillendirirler ve sonuç olarak davranışlarımızı belirlerler (s.137).

Lakoff ve Johnson'ın çalışması sonrasında, dilsel ve bilişsel çalışmalar yapan araştırmacılar çalışmalarını, metaforların özellikle karmaşık kavramlar ile ilgili olarak

düşünceyi şekillendiren zihinsel yapılar oldukları düşüncesi ile yeniden gözden geçirmişlerdir. Ve bu amaçla yapılan araştırmalar göstermiştir ki metafor, düşünme biçimimiz, dilimiz ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendimizi günlük yaşamda ifade edişimiz üzerinde de biçimlendirici bir etki yaratmaktadır (Morgan, 1997, 14).

Metaforların Temel İşlevleri ve İlgili Kavramlar

Metafor, bilinmeyen şeylerin öğretilmesi için mükemmel bir teknik, öğrenilen bilgilerin akılda tutulması ve hatırlanması konusunda geçerliliği kanıtlanmış bir araçtır. Metafor ile öğrenciler yeni bilgileri, zihinlerinde zaten var olan şemaya yapılaştırarak eski bilgilerine bağlarlar. Metaforlar bu şekilde, öğrencinin geçmiş öğrenmeleri ve kişisel tecrübeleri ile yeni öğrenilen kavramlar arasında güçlü bağlantılar kurarak ve canlı imajlar oluşturarak öğrenme sürecinin kalitesini daha da artırır (www.nodak.edu). Yeni öğrenmeler ile önceden var olan bilgiler arasında güçlü bağlar kurulduğu zaman *akılda tutma* da iyileşmektedir. Metaforun bir öğretim aracı olarak önemli yönlerinden birisi de uzun dönem akılda tutmayı sağlayıcı bir ortam yaratabilmesidir.

Zihinde çok önemli ve derin bağlar içeren ilişkiler en hızlı ulaşılan ve hafızada en uzun süreli kalan bilgileri meydana getirirler. Bu tür ilişkileri kapsayan bilgiler, yeni öğrenmenin kavramsallaştırılması için gerekli sürecin daha kolay bir şekilde başlamasını sağlarlar (McKay, 1999, 26-27). Metaforlar bu tür ilişkilerin kurulmasını sağlayan zihinsel araçlardır. Bunu da zihinde meydana gelen bir dizi bilişsel süreçler aracılığı ile yaparlar.

Bilişsel linguistik bilimi tarafından açıklanan metafor teorisi, zihindeki analogik haritalamanın bir kaynak alan ve bir hedef alan arasındaki ilişkiyi kurma kapasitesini oluşturduğunu göstermektedir (Riejos vd., 2001, 301). *"Tartışmalar savaştır"*, *"Yaşam bir yolculuktur"*, *"Fikirler gıdadır"* metaforları incelenerek bu alanlar ve işlevleri daha net anlaşılabilir.

Metafor kullanımında karşımıza çıkan iki alanın kendilerine özel isimleri bulunmaktadır. Diğer bir kavramsal alanı anlamak için metaforik deyimleri alıp kullandığımız alan **kaynak alan**, bu şekilde anlaşılması sağlanan kavramsal alan ise **hedef alan** olarak adlandırılmaktadır. Buna göre, tartışma, yaşam, fikirler ve diğerleri hedef alanlar; savaş, yolculuk, gıda ve diğerleri ise kaynak alanlardır. Hedef alan, bizim kaynak alanı kullanarak anlamaya çalıştığımız alandır (Kövecses, 2002, 4).

Öte yandan; metaforlar aracılığı ile kullanılan bu zihinsel bağlantıların asıl amacının soyut kavramları, yaşantımıza biraz daha yaklaştırmak ve onları somutlaştırmak olduğu söylenebilir (Riejos vd., 2001, 302). Örneğin ekonomi alanında, yatırımlar vb. soyut finansal konular genellikle "Para sudur" metaforu aracılığı ile anlaşılır. "Likit fonlar", "para muslukları", "tasarruf akışı", "fon havuzu" gibi cümle ve deyimler insanların somut bir kavramı, suyu, soyut kavramları açıklamak için değişik biçimlerde nasıl kullandıklarını göstermektedir (Hanson, 1993, 274).

Metaforlar tipik olarak daha soyut bir kavramı hedef olarak kullanırlar, daha somut ve fiziksel bir kavramı da kaynak olarak kabul ederler. Tartışma, yaşam ve fikir kavramlarının hepsi savaş, yolculuk ve gıda kavramlarına göre daha soyut kavramlardır. Eğer bir kavramı daha iyi anlamak istiyorsak, bunu o kavramdan daha somut, fiziksel veya elle tutulur başka bir kavramı kullanarak yaparız. Fiziksel dünya ile ilgili tecrübelerimiz ve yaşantılarımız, daha soyut alanların anlaşılmasında doğal ve mantıksal bir temel olarak görev yapmaktadır. Bu nedenle, günlük yaşamda kullanılan metaforların çoğunda kaynak ve

hedef alanlar yer değiştiremezler. Örneğin, yolculuktan aşk olarak veya gıdalardan fikir olarak bahsedemeyiz. Buna **tek yönlülük** prensibi adı verilir, yani metaforik süreç tipik olarak daha somut olandan daha soyut olana doğru gider ve bu yön değişmez (Kövecses, 2002, 6).

Öğretimin de iki temel prensibi bilinenden bilinmeyene ulaşmak ve somuttan soyuta doğru gitmektir. Metaforlar bunu, soyut prensipleri açıklamak için somut örnekleri kullanarak yaparlar. Bilinen, görsel veya fiziksel bir gerçeklik bilinmeyen, görülmeyen veya fizikötesi bir şeyi açıklamak için kullanılır (Clarcken, 1997, 3). Metaforlar bu nedenle bilimsel alanda da yaygın olarak kullanılmışlardır. Bilimsel metaforlar, bilim adamlarına anlaşılması zor fiziksel ve bilimsel fenomenleri açıklamalarında yardımcı olmuşlardır. Benzerliklere dayalı düşünce yöntemi ile bilim adamları birçok kayda değer buluşlar yapmışlardır : dalgalar halinde yayılan ışık, boru içerisindeki bir sıvı gibi akan elektrik akımı, gezegenlerin güneş etrafında döndükleri gibi nötronların etrafında dönen elektronlar (Schoch, 1983, 5).

Zihinsel Bir Araç Olarak Metafor

Metafor, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırılmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması olarak dikkat çekmektedir.

Son yıllarda zihnin çift yönlülüğüne yönelik araştırmalar artmıştır. Sağ beyin adı verilen ve beyin sağ yarım küresinde meydana gelen işlevleri açıklayan kısım görsel düşünmeyi, modelleri ve şekilleri tanımlama işlevlerini kontrol etmektedir. Diğer yarım kürede ise, sol beyin sözel ve doğrusal düşünmeyi kontrol etmektedir. 20. yüzyılın büyük bir kısmında eğitim sistemleri sol beyin fonksiyonlarının geliştirilmesine odaklanmışlardır. Bununla birlikte yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri her iki yarım kürenin dinamik bir denge içerisinde çalışmasını gerektirmektedir. Her iki beynin düşünme sürecini dengeleyip verimini artıracak bir araç olarak “metafor”u kullanabiliriz. Metafor, bir şeyin veya görüşün olması mümkün olmayan başka bir şeye bağlanmasıdır. Bir düşünce tarzının diğer bir düşünce tarzı ile yer değiştirmesine imkân sağlar. Metaforlar, karmaşık fikirlerin daha kolay anlaşılmasını sağlayan zihinsel haritalardır. Tamamen farklı fikirleri sağ beyinde sentezlerler, eşleştirirler ve karşılaştırırlar. Bunu yaparken sol beynin doğrusal işlevlerinin gözardı ettiği ardışık (sıralı) düşünme olasılıklarını da kullanılırlar (Heidorn, 2001, 1).

Metaforlar, zihinsel süreçler yoluyla dış dünyamızı anlatmamızda, görselleştirmemizde ve anlamlandırmamızda bize yardım ederler. Örneğin beyin için muhtemel bir metafor olan bilgisayarı ele alalım. “Beyin bir bilgisayardır” metaforu aracılığıyla beyin ve işleyişi ile ilgili kompleks kavramlar daha kolay anlaşılabilir: beynin hafızası ve zekâsı olduğu; çeşitli bilgileri değişik süreçler aracılığıyla işleyip yeni bilgiler ürettiği v.b. (www.learner.org).

Öğretim Alanında Metafor

Metaforlar, bilişsel ve edebi alanların yanı sıra eğitimsel alanda da kullanılmaktadır. Onlar sezgileri geliştirebilirler ve duygusal gelişimi iyileştirebilirler (Fraser, 2000, 12). Eğitimsel alanda kullanıldıklarında metaforlar anlamayı aktif olarak yapılandıran bir öğrenme yaklaşımı sağlarlar. Bu yaklaşımda öğrenci daha önceden bilinen bilgi ile yeni bilgi arasındaki benzerlikleri anlamalıdır. Daha sonra ise yeni öğrenilen bilgi ve onun metaforik sunumu arasındaki farklılıkları tanımlayabilmelidir.

Metaforun bir öğretim ve hafızada tutma aracı olarak pedagojik anlamdaki kullanışlılığı literatürde geniş biçimde yer almaktadır. Çok kompleks kavramları

anlamada mecazlarla ve sembollerle konuşmanın etkililiği deneysel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Birçok araştırmacı da hafıza ile ilgili zor konularda akılda kalıcı imajlar uyandıran metaforların rolünü araştırmışlardır. Örneğin 1980'lerde, George Lakoff ve Jerome Feldman önderliğindeki bir grup bilişsel dilbilim araştırmacısı metaforların dilbilim içerisindeki ikincil ve önemsiz rolünü biraz daha merkezileştirerek önem kazandırmış ve metaforu bireylerin kendi yaşam tecrübeleri ile ilgili anlam yaratma süreçlerinde kullandıkları bilişsel bir araç olarak görmüşlerdir (Palmquist, 2001, 2).

Metaforlar öğrenmeyi geliştirmek için çok kullanışlı araçlardır. Eğer yeni bir şey keşfetmek istiyorsak, ilk önce bunu hayal edebilmemiz şarttır. Metaforlar da yaratıcı ve keşfedici öğrenmeyi sağlayabilirler; çünkü onlar hayal gücümüzde belirsiz kavramlar yerine net fikirler oluşturabilmemiz için birer araçtır. Metaforların kavramsal sistemlerimizi değiştirme ve öğrencilerin dünyaya bakış açılarını değiştirme güçleri vardır (Sanchez vd., 2000, 358).

Metaforların bir öğretim aracı olarak kullanılmaları çok eskiye dayanır. Öğretmenler çoğu zaman fikirleri, kavramları ve soyut şeyleri açıklamak için (bilinçsiz olarak) metaforları kullanırlar. Metaforik düşünce iki farklı şey arasında, benzerlikleri dikkate alarak bağlantılar kurabilme yeteneğidir. Metaforlar kullanışlı birer öğretim aracı olarak, öğrencilerin tanımları ve bilimsel kavramları daha kolay anlamalarını sağlarlar. Öğretim amaçlı metaforlar bir kavramsal alanı başka bir kavramsal alan ile bağlantılamak için kullanılabilirler ve çeşitli problem çözme durumlarında anahtar rol oynarlar (www.nodak.edu; Sanchez vd., 2000, 358).

Kimi görsel ve somutlaştırıcı metaforlar, öğrencilerin zihinsel anlamalarının kolaylaşması ve motivasyon potansiyellerinin artırılması açısından ideal araçlar olarak anılmaktadırlar (Riejos vd., 2001, 302). Metaforları kullanmanın avantajları şu şekilde sıralanabilir (Fretzin, 2001, 3) :

- 1- Kavramsal değişim ile öğrenme için çok faydalı araçlardır.
- 2- Gerçek dünyadaki benzerliklere işaret ederek soyut şeylerin anlaşılmasını ve görselleştirilmesini sağlarlar.
- 3- Öğrencilerin ilgilerini çekerek motivasyonel bir etki yapabilirler.
- 4- Öğretmenleri, öğrencilerin önceki bilgilerini dikkate almaya zorlarlar ve daha önceki konularla ilgili öğrenmelerdeki muhtemel yanlış anlamaların ortaya çıkmasını sağlarlar.

Metafor, anlaşılması için aktif katılım gerektirdiğinden, dikkati çekmek, hayal gücünü çalıştırmak ve yeni anlayışlar üretmek için son derece güçlü bir araçtır (Hanson, 1993, 273). Öğrencilerin, öğrenilecek şeyleri metaforlar aracılığı ile bir oyun gözü ile görüp zihinlerini ve yaratıcılıklarını kullanarak öğrenmelerinin önemli yararları vardır. Her şeyden önce öğrenciler alışılmış sınıflara korku ve isteksizlik ile yaklaşmaktadırlar. Dersleri metaforlar ile oyunlaştırmak her şeyden önce öğrenme ve öğretmeyi karmaşıklaştıran ve zorlaştıran negatif düşünceleri ortadan kaldıracaktır (Osborn, 1997, 1). Ayrıca, metaforlar yoluyla öğretmek, öğrencileri, bilgileri ve fikirleri daha derin seviyede anlamaları ve keşfetmeleri için cesaretlendirmektedir. Bu süreç, ayrıca öğrencilere bilmedikleri şeyleri bildikleri şeylere bağlamalarında ve aradaki ilişkiyi kurmalarında yardımcı olmaktadır (Marzano vd., 2000, 18).

Sınıf İçerisinde Metafor

Öğretim için kullanılan diğer yöntemlerde de olduğu gibi, öğretmen metaforların öğretim amaçlı olarak etkili olabilmeleri için öğrencilerinin özelliklerini çok iyi bilmelidir. Öğretmen öğrencilerinin hangi yaşantıları ve tecrübeleri edindikleri-

ni bilmelidir ya da en azından ne tür tecrübeler ve yeteneklere sahip olduklarını iyi tahmin edebilmelidir. Eğer öğrencilerin metafor aracılığı ile bir şeyleri öğrenmeleri isteniyorsa, ilk önce onların metaforun işaret ettiği bilgi alanlarını kavrayabilmeleri ve daha sonra o alanlar ile öğrenilecek kavram arasındaki ilişkiyi keşfedip daha iyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Yapılan araştırmalar, öğrencilerin kullanılan metaforik sözcükler ve kavramlarla ilgili ne kadar çok yaşantıları olursa, metaforun öğrenme amaçlı olarak o kadar yararlı olabileceğini göstermişlerdir (McKay, 1999, 30-31).

Metaforun sınıf içerisinde kullanılmasının en önemli yolu onun içselleştirilerek ve tematik olarak kullanılmasıdır. Sanders ve Sanders (1984) bu yöntemle göre işlenebilecek bir derse ait basamakları şu şekilde sıralamışlardır (www.nodak.edu) :

- Öğretilmek istenen genel kavram ve ders için spesifik bir hedefin belirlenmesi,
- Kavramı ifade eden uygun bir metafor seçilmesi,
- Seçilen metaforik imaja yönelik olarak öğrencilerin aktif katılımını sağlayıcı bir aktivitenin plânlanması,
- Seçtiğiniz metafora göre dersin işlenmesi,
- Öğrencilerin, hayallerinde seçilen metaforu “yaşayabilecekleri” aktiviteler uygulanması,
- Öğrencilere bu yaşantı hakkında sorular sorulması (Ne hissettiniz? Ne gördünüz? Sizde hangi yeni düşünceler uyandı?),
- Metaforik imajın, öğrencilerin “bağlantıyı kurabilecekleri” biçimde, dersin asıl orijinal amacına bağlanması ve sonuç: yaratıcı kavrayış ve tanıma.

Tüm bunların yanında, metaforların eğitimsel ve açıklayıcı araçlar olarak kullanılmalarında şüphesiz ki bazı sınırlılıklar ve sakıncalar bulunmaktadır. Belirli bazı metaforlar bizim kurduğumuz bağlantıları olduğu kadar bizim kurmadığımız bağlantıları da etkilemektedirler. Böylece de metaforlar “düşüncenin önünü kesebilirler ve sadece belirli bir düşünce kalıbının içerisine kilitleyebilirler.” (Carter, 1990, 113; Aktaran, Perry ve Cooper, 2001, 45).

Üstelik bazı metaforlar sadece sınırlı anlamlara yönelik işlevler sergilerler ve belirli, kompleks bir durumun ve yaşantının sadece bir bölümünü yansıtabilirler (Perry ve Cooper, 2001, 45). Bu nedenle de özellikle yanlış anlamalara kolaylıkla meydan verebilirler. Ayrıca karşılaştırılan kavramlara ilişkin anlamlar üst üste gelebilir ve karıştırılabilirler (Tyson, 1995, 3).

Diğer yandan metaforların kullanılmasında öğrencilerin sahip olabilecekleri önyargılarından dolayı çok dikkatli olunmalıdır. Bu önyargılar, metaforların nasıl kullanıldıklarına ve öğrencilerin metaforları önceki öğrenmelerine nasıl bağladıklarına göre yararlı veya zararlı olabilirler. Önceki bilgiler, öğrenme üzerinde farklı ve problematik etkiler yapabilirler. Önceki bilgiler hem başarı ile hem de başarısızlık ile bağlantılıdır. Burada önemli olan nokta ise, bir eğitimcinin öğrencilerinin önyargılarını, önbilgilerini tanımlayabilme ve bilginin hangi tohumlardan yetişebileceğini keşfedebilme yeteneğidir (Fretzin, 2001, 1).

Sonuç

Çalışmamızda, metaforların dilsel ve edebî araçlar olarak kullanılmalarının yanı sıra eğitim-öğretim alanında da çok geniş bir kullanıma sahip olduklarını göstermeye çalıştık. Sınıf içerisinde öğrencilerin özellikle zor kavram ve terimleri daha net bir şekilde anlamalarında, soyut kavramların zihinde somutlaştırılması ve görselleştirilmesinde metaforların son derece yararlı olduğunu, öğrenilen bilgilerin akılda daha uzun süre kalmasını ve daha kolay hatırlanmasını sağladığını, ayrıca öğrenmeye motivasyonu artırıcı etkisi olduğunu gördük.

Bununla birlikte metaforların öğrenmeye katkıları ve kullanım alanları sınırlıdır. Yine sınıf içerisinde kullanılırken değişik nedenlerden dolayı yanlış anlamalara veya yanlış yorumlara neden olabilmektedirler. Bu nedenle metaforların sınıfta kullanımını konusunda sınıf içerisindeki uygulamalarda dikkatli olunması; daha derin ve geçerlilikleri ispatlanmış öğretimsel teoriler ile ilişkilendirilerek uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Carter, K. (1990). "Meaning and Metaphor : Case Knowledge in Teaching", **Theory Into Practice**, Vol : 29, No : 1.
- Clarken, Rodney H. (1997). **Five Metaphors for Educators**, Annual Meeting of the American Educational Research Association, March 24-28, Chicago.
- Fraser, Deborah (2000). **Sin, Hope and Optimism in Children's Metaphors**, AARE Conference, December 4-7, Sydney – Australia.
- Fretzin, Leonard (2001). **Metaphors in Teaching**, <<http://lrs.ed.uiuc.edu/students/fretzin/EPL11q5Metaphors.htm>>
- Heidorn, Keith C. (2001). **Expanding The Mind – The Metaphor**, <<http://members.shaw.ca/keithheidorn/lqarticles/metaphor.htm>>
- Hanson, LuEtt. (1993). **Affective Response to Learning via Visual Metaphor**, Annual Conference of the International Visual Literacy Association, October 13-17, New York.
- Kövecses, Zoltan (2002). **Metaphor – A Practical Introduction**, Oxford University Pres, New York.
- Lakoff, George; Mark Johnson (1980). **Metaphors We Live By**, The University of Chicago Pres, Chicago.
- Marzano, Robert J.; Barbara B. Gaddy; Ceri Dean (2000). **What Works in Classroom Instruction**, ERIC Document, No : ED 468434.
- McKay, Cary Larson (1999). **Metaphors As a Teaching Tool**, Claremont Graduate University, (Unpublished Doctorial Thesis).
- MEB (2005a). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- MEB (2005b). **İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1,2,3. Sınıflar) Öğretim Programı**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Morgan, Gareth (1997). **Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor**, Sage Publications. Çev.: Gündüz Bulut, MESS Yayın No : 280, Ankara.
- Osborn, Michael (1997). "The Play of Metaphors", **Education**, Fall97, Vol: 118, Issue:1.
- Palmquist, Ruth A. (2001). "Cognitive Style and Users' Metaphors For The Web : An Exploratory Study", **Journal of Academic Librarianship**, Vol : 27, Issue : 1.
- Perry, Chris; Maxine Cooper (2001). "Metaphors are Good Mirrors : Reflecting on Change for Teacher Educators", **Reflective Practice**, Vol : 2, No : 1.

◆ M. Metin Arslan/Mustafa Bayrakçı

- Riejos, Roldan; Paloma Ubeda Mansilla; Martin Castillejos (2001). "The Impact of Visuals : Using a Poster to Present Metaphor", **European Journal of Engineering Education**, Vol : 26, No : 3.
- Sanchez, Alvaro; Jose Maria Barreiro; Victor Maojo (2000). "Desing of Virtual Reality Systems for Education : A Cognitive Approach" **Education and Information Technologies**, Vol: 5, No:4.
- Sanders, Donald A.; Judith A. Sanders (1984). **Teaching Creativity Through Metaphor : An Integrated Brain Approach**, Longman, Inc., New York.
- Schoch, Frank John (1983). **Handbook For Teaching Metaphor**, The University of Texas at El Paso, (Unpublished Masters Thesis), Texas.
- Strenski, Ellen (1989). "Disciplines and Communities, Armies and Monasteries and The Teaching of Composition", **Rhetoric Review**, Vol : 8, No : 1.
- Taylor, William (1984). **Metaphors of Education**, Heineman Educational Books Ltd, London.
- Tyson, Pamela Ann (1995). **The Metaphor of Students as Mathematicians : Issue and Implications**, Stanford University, (Unpublished Doctorial Thesis).
- Vadebocoeur, Jennifer A.; Myriam N. Torres (2003). "Constructing and Reconstructing Teaching Roles : A Focus On Generative Metaphors and Dichotomies", **Discourse : Studies in the Cultural Politics of Education**, Carfax Publishing, Vol : 24, No : 1.
- www.learner.org. <<http://learner.org/channel/workshops/nextmove/metaphor>> 15-12-2004.
- www.nodak.edu. <<http://volcano.und.nodak.edu/vwdocs/msh/llc/is/mom.html>> 15-12-2004.

AN EXAMINATION OF METAPHORICAL THINKING AND LEARNING FROM EDUCATIONAL VIEW

M. Metin ARSLAN*

Mustafa BAYRAKCI**

Abstract

Metaphor is generally defined as describing a phenomenon or a concept by the terms which are more familiar. Although the usage of metaphors as pedagogical tools is a recent issue, using them as a teaching tool is common for a very long time. Teachers not only use metaphors unconsciously to explain ideas, concepts and abstract things but also they apply some similar methods in their everyday activities. In this study that examines metaphors and their educational usage theoretically, the basic concepts about metaphors are examined and explained first. Then some commentaries on the educational and instructional usage of metaphors are placed. Moreover, some important points about the usage of metaphors for instructional purposes are explained.

Key Words: Metaphoric thinking, metaphor, education

* Ass. Prof.; Kırıkkale University, Faculty of Education, Educational

** Dr.; Gazi University, Institute of Educational Sciences